PODER, AUTORITAT I REPÚBLICA FEMINISTA

Cooperació i gènere: 25 anys de dos compromisos fonamentals

Marina Subirats

Nadia Sanmartin

Aquest any 2020 es compleixin vint-i-cinc anys de la formulació de dos compromisos importants: el de dedicar el 0,7% dels pressupostos estatals a la cooperació internacional i el de la declaració i plataforma de Beijing, en què, com a resultat de la IV Conferència de l'ONU sobre la situació de les dones, es van prendre un conjunt d'acords per tal d'avançar cap a la igualtat de gènere entre homes i dones. Què ha passat en aquests anys transcorreguts? On som ara? Encara són vigents aquelles propostes? Heus aquí algunes de les qüestions indispensables que cal tenir en compte en aquest moment.

Cal encara pensar en la cooperació internacional per al desenvolupament? Des del meu punt de vista, la cooperació és més necessària que mai. En aquests vint-i-cinc anys, no solament no ha progressat la igualtat entre països, sinó que s'ha continuat desequilibrant el món i això ens crea problemes de molt difícil solució que amenacen fins i tot la supervivència de la humanitat: el gran desequilibri en el desenvolupament humà entre unes zones i altres del planeta està portant problemes molt greus, entre els quals:

1. Les migracions.
2. Les deslocalitzacions de les empreses i, per tant, l'atur als països centrals.
3. La destrucció de formes de vida, d'espècies animals, de llengües i cultures, és a dir, l'acceleració de processos d'entropia que sabem que poden ser extremadament perillosos.

Enfront d'aquests processos, la cooperació esdevé no solament una exigència humanitària sinó també de supervivència. I el treball amb les dones: la força de les dones i, sobretot, la consolidació dels seus valors, centrats en la cura de la vida, són gairebé l'única esperança que ens queda avui per poder revertir un ordre mundial que camina cap a la destrucció. L'economia feminista ha definit que estem en una etapa en la qual el capital ignora i destrueix la vida i, per tant, l'objectiu del feminisme és la defensa i conservació de la vida enfront del capital. D'aquí la gran importància d'enfocar la cooperació en relació a les dones, cosa que no només vol dir el treball amb dones, sinó el treball des dels seus objectius, punts de vista i valors, amb l'esperança que siguin compartits cada vegada per més homes, perquè es tracta de valors humans.

Balanç: de la conferència de Beijing al moment actual

Què podem dir que ha passat amb les dones des de la conferència de Beijing? En moltes coses hem avançat. El moviment feminista ha crescut, s'ha fet mundial, cada vegada hi ha més homes que es declaren feministes. I el feminisme ha deixat de ser la lluita exclusiva per l'alliberament de les dones respecte de la seva posició tradicional de submissió per convertir-se en un moviment d'alliberament global, que denuncia les desigualtats, les degradacions del planeta i les amenaces ecològiques, les conculcacions dels drets humans de tot tipus, els horrors que pateixen els immigrants i refugiats, etc. Però, alhora, veiem sorgir moviments molt potents que intenten combatre el feminisme, precisament pel valor polític que està agafant. I això suposa que s'ha afeblit l'acció de moltes institucions, incloent l'ONU, en la lluita per la igualtat. La prova: des de fa 25 anys no s'ha tornat a celebrar cap conferència mundial sobre la situació de les dones, malgrat que als acords presos a Beijing hi figura el compromís de celebrar una nova conferència al cap de 10 anys (2005), que no es va celebrar perquè les ONG feministes van veure que tal vegada representaria un pas enrere. I així continuem. Una raó addicional per emfasitzar la importància de l'acció de la cooperació internacional i de les ONG que hi col·laboren.

Què es va definir a Beijing? Partint de l'evolució en la transformació de les condicions de vida de les dones i tenint present que hi ha grans diferències segons els països, les cultures, les classes socials i els graus de masclisme i androcentrisme, es van assenyalar dos objectius consecutius: en primer lloc, l'empoderament de les dones. Empoderament personal, mitjançant l'educació, i empoderament econòmic i social, mitjançant l'accés als recursos i al poder polític. Sense aquest primer pas, indispensable en totes les situacions, però especialment en les de més pobresa i sotmetiment, l'acció de les dones no pot donar fruit més enllà de la seva esfera domèstica. I, en segon lloc i una vegada empoderades, l'acció sobre el seu entorn, per poder exercir la defensa i millora de la vida col·lectiva. Per aconseguir ambdós objectius es va pensar en una manera de treballar: la transversalitat. És a dir, que tota acció de govern tingués present la necessitat d'empoderar les dones

> Avui, la força de les dones i la consolidació dels seus valors, centrats en la cura de la vida, són gairebé l'única esperança que ens queda per revertir un ordre mundial que camina cap a la

> destrucció

En aquell moment els acords de Beijing van desenvolupar sobretot el primer aspecte, el més urgent: capacitar les dones, posar en valor la seva força. 25 anys més tard es poden ja desenvolupar aspectes del segon objectiu, perquè s'ha produït un cert empoderament, però no a tot arreu. Trobem així encara la necessitat de treballar sobre aquell primer objectiu. I, alhora, la transversalitat ens ha permès de fer arribar aquests objectius a molts àmbits, un dels quals, entre els més importants, és la cooperació. De manera que avui la cooperació internacional té molt present els objectius del feminisme, cosa que no succeïa fa 25 anys.

Alhora, en aquests 25 anys s'han produït canvis molt importants en el món. S'ha desenvolupat la globalització, i amb aquesta han anat desdibuixant-se els límits anteriors entre primer món i tercer món. S'ha produït una crisi econòmica brutal alhora que augmenta l'acumulació de capital en poques mans, la desestabilització dels governs i el creixement de les desigualtats dins de cada país. Estem assistint en aquest moment a un pas més: no solament hi ha una minoria que domina els recursos econòmics de la humanitat, sinó que s'està fent el salt al domini polític directe, promovent els moviments d'extrema dreta en cada país. Tenim pocs recursos per fer front a aquesta ofensiva, i cal aprofitar-los molt bé. Com ha d'actuar la cooperació?

1. Ampliant els seus objectius: junt amb els moviments socials com el feminisme o l'ecologisme, la cooperació internacional ha d'assumir la defensa dels grups més oprimits i ha d'ajudar a la seva supervivència, manteniment i millora, com una manera d'aturar la devastació que sovint s'intenta produir des de les instàncies econòmiques més poderoses. I alhora, el manteniment dels recursos naturals i de les formes culturals que no suposin formes ocultes de dominació.
2. Tenint presents sempre els drets humans, el respecte a les característiques locals i la defensa de la pau.
3. Incorporant l'estratègia de gènere com un dels punts cabdals de la cooperació, però partint sempre d'una anàlisi sobre la situació de les dones en cada projecte i de quin és el pas que cal fer en cada moment, és a dir, tenint present la seqüència: transmissió de recursos de tot tipus, empoderament, desenvolupament de projectes propis per part de les dones i transformacions del seu entorn partint de les seves necessitats. És a dir, formant-les inicialment per convertir-se en actors autònoms i donant suport posteriorment a les seves iniciatives.
4. Utilitzant sempre la transversalitat com a instrument d'ampliació dels projectes i de creació de xarxes i ús de recursos ja existents.

La cooperació internacional sol estar en mans de persones bones i altruistes, que fan una gran feina sovint no prou reconeguda. Esperem que, d'aquí a vint-i-cinc anys, el panorama sigui més esperançador que l'actual, i s'hagin aconseguit avenços definitius tant en l'ajuda internacional al desenvolupament com en la situació de les dones, seguint les pistes que pels propers 10 anys assenyala l'Agenda 2030.

Marina Subirats

Marina Subirats és sociòloga. És catedràtica emèrita de Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona i està especialitzada en sociologia de l'educació i del gènere. Va ser directora de l'Institut de la Dona del Ministeri d'Assumptes Socials i regidora d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona. Ha publicat nombrosos llibres i articles, entre els quals *Rosa y Azul. La transmisión de los géneros en la escuela mixta* i *Con diferencia. Las mujeres frente al reto de la autonomía*. El 2016 va guanyar el Premi Aspàsia en defensa de l'equitat de gènere, concedit per la xarxa de Dones Directives i Professionals de l'Acció Social (DDiPAS) i l'Observatori del Tercer Sector. També ha estat guardonada amb el Premi Catalunya de Sociologia i la Creu de Sant Jordi.